

Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

Omsorg for ettåringen

Caring for one-year-old

Kandidatnummer 190

BLUBACH 2018/19

Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett

Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag

Barnehagelærerutdanning

Veileder: Jannice Eikefet Berland

Innleveringsdato: 30.05.2019

Antall ord: 9757

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 10.

Engelsk sammendrag (abstract)

The subject of my bachelor thesis is Caring, and I have chosen to focus on the youngest children in kindergarten. My research question is, how does kindergarten teachers understand one-year-old children needs for care in kindergarten. Caring depends on how the child is attached to caregiver. Attachment theory represented by John Bowlby and Mary Ainsworth is central for caring as a phenomenon. The quality of care depends on how the child gets attached to the caregivers in kindergarten. Caregivers need to be sensitive and meet the child's emotional needs and provide security for the one-year-old. Parents is the main caregiver for the child. In the beginning when a one-year-old is establishing attachment to the kindergarten, parents provide security as a *secure base* in kindergarten.

To study toddlers need for care in kindergarten understood by kindergarten teachers, I have chosen to collect empirical data trough interview. I interviewed four kindergarten teachers from three different kindergartens, and they all work with the youngest children. I discuss empirical findings with relevant theory and the paper ends with a short summary and conclusion.

ENGELSK SAMMENDRAG (ABSTRACT)	3
1. INNLEDNING	5
1.1 BAKGRUNN FOR VALG AV TEMA	5
1.2 PROBLEMSTILLING	6
1.3 BEGREPSAVKLARING	6
1.4 OPPBYGNING AV OPPGAVEN	7
1.5 RAMMEPLAN FOR BARNEHAGE	7
2. TEORI	9
2.1. OMSORG	9
2.2. TILKNYTNING	10
2.3 UTRYGG TILKNYTNING	12
2.4. ETTÅRINGEN I BARNEHAGEN	13
2.5. PEDAGOGISK LEDELSE	14
3. METODE	16
3.1. KVALITATIV	16
3.1.1 Intervju.....	16
3.2 INTERVJUPERSONER	17
3.2.1 Rekruttering av intervjupersoner	17
3.2.3 Presentasjon av intervjupersoner	18
3.3 ETISKE HENSYN	18
3.4 VALIDITET OG RELABILITET	19
4. PRESENTASJON AV FUNN	20
4.1 OMSORG FOR ETTÅRINGEN	20
4.2 TRYGGHET.....	21
4.2.1 Utrygg tilknytning	21
4.3 SENSITIVITET OG FORUTSIGBARHET	22
4.3.1 Legge til rette for ettåringen	23
4.4 SAMARBEID MED FORELDRE	23
5. DRØFTING AV FUNN	25
5.1 OMSORGSBEGREPET	25
5.2 NÆRHET	25
5.3 TILKNYTNING	26
5.4 SENSITIVE VOKSNE	28
5.5 SAMARBEID MED FORELDRE	30
6. AVSLUTNING	32
LITTERATURLISTE	34
Vedlegg 1	36
Vedlegg 2	37
Vedlegg 3	38

1. Innledning

Denne oppgaven har omsorg som tema og jeg mener det er viktig å løfte omsorgsbegrepet blant personalet i barnehage og reflektere over hva vi legger i begrepet. Arbeid med barn er ikke statisk, det krever kontinuerlig utvikling. Forståelsen av hva omsorg for ettåringen innebærer, må samsvare med et moderne barnesyn. Omsorg er bærebjelken i barnehagen som virksomhet og et sentralt begrep som preger alt pedagogisk arbeid i barnehagen.

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Jeg skal ta for meg omsorg som tema og jeg ønsker å rette fokus mot de yngste barna i barnehagen. I dag starter de fleste barn i Norge i barnehage ved ettårsalderen, og tall fra statistisk sentralbyrå viser at tallet fortsetter å øke. Tall fra 2018 viser at 83,5 prosent av barna i Norge mellom 1-2 år går i barnehage (Statistisk sentralbyrå, 2019). Forskningsprosjektet GoBaN, Gode barnehager for barn i Norge, er innen barnehagefeltet Norges største forskningsprosjekt som undersøker hva en god barnehage er (GoBaN, 2019). Prosjektet *Blikk for barn* er et samarbeid med GoBaN og studerer barnehagekvalitet for de yngste barna i barnehagen (Winger, Gulipnar & Hernes, 2016, s.11). Omsorg er et begrep som står sentralt i barnehagen og kan belyses fra flere innfallsvinkler. I denne oppgaven skal jeg undersøke hvordan pedagogisk leder forstår omsorg for de yngste i barnehagen.

Helt fra tidlig begynnelse av studiet ønsket jeg å skrive bacheloroppgave om omsorg i barnehagen. Syn på barn og forståelsen av omsorgsbegrepet preger den omsorgen barnet får. Min interesse for de yngste barna i barnehagen startet allerede etter første praksisperiode hvor jeg var utplassert på småbarnsavdeling. Det var en lærerik praksis hvor jeg også fikk delta på COS-kurs, i praksisbarnehagen. COS (se vedlegg 1) står for Circle of Security (2009) og bygger på tilknytningsteori. Dette utdyper jeg i teoridelen. I løpet av første studieår ble jeg mor for første gang og engasjementet mitt for de yngste barna vokste. Barnehagestart og tilvenning fikk jeg erfare fra et mors perspektiv, samtidig som jeg studerte til å bli barnehagelærer. Med kunnskapen om omsorgens betydning for ettåringen og tilknytningsprosesser i barnehagen meldte bekymringene seg. Gjennom et godt samarbeid med barnehagen ble vi, som foreldre, tryggere og overgangen til barnehage gikk bedre. Det har vært en lærerik prosess som jeg ikke ville vært foruten.

1.2 Problemstilling

Tema for oppgaven er omsorg. Det er et stort begrep som kan omfatte mye. I prosessen med å utforme en problemstilling har det vært viktig å avgrense. Oppgaven omhandler som sagt de yngste barna i barnehagen og jeg har valgt å avgrense det til å gjelde ettåringene. I de første årene i et barns liv er tilknytning avgjørende for all utvikling og barns trivsel. Det fordrer at personalet i barnehagen har kunnskap om hva som kjennetegner ettåringens behov. For å inkludere ledelsesperspektivet og foreldresamarbeid i oppgaven har jeg avgrenset problemstillingen til å gjelde pedagogisk leders forståelse. Jeg kunne valgt å undersøke barnehagelærers forståelse, men barnehagelærers ansvar og oppgaver kan være noe mer udefinert og variasjonene i ansvarsfordeling er store fra barnehage til barnehage. Problemstillingen jeg ønsker å belyse i denne oppgaven er derfor: ***Hvordan forstår pedagogisk leder ettåringens behov for omsorg i barnehagen?***

I Rammeplan for barnehage, innhold og oppgaver defineres barnehagelærer og pedagogisk leder. «Barnehagelærere er den profesjonen som utdannes spesielt for å kunne ivareta barnehagens oppgaver» (Utdanningsdirektoratet, 2017, s.15). Pedagogisk leder er satt til å lede arbeidet (Utdanningsdirektoratet, 2017, s.16). Foreldre og foresatte er barnas omsorgspersoner. I barnehagen må pedagogisk leder eller andre primærkontakter tre inn i rollen som barnets omsorgsperson mens de er i barnehagen (Drugli, 2017).

1.3 Begrepsavklaring

Omsorg kan være en handling som innebærer minst to personer hvor hensikten er å gjøre den andre godt, eller det legges til rette for at den andre skal ha det godt. Handlingen må anerkjennes som omsorg av mottaker for at det skal regnes som omsorg. Det er et samspill mellom omsorgsgiver og mottaker, og det foreligger et ønske om godhet, varme, beskyttelse eller å ta vare på den andre (Noddings referert i Tholin, 2013, s.88).

Pedagogisk leder er satt til å lede en avdeling eller base han eller hun er ansvarlig for, og skal lede det pedagogiske arbeidet på avdelingen eller basen i barnehagen (Utdanningsdirektoratet, 2017, s.16).

I denne oppgaven ønsker jeg å forstå ettåringens behov for omsorg i barnehagen. Noen barn begynner i barnehagen før de fyller ett år. Det betyr at begrepet i denne sammenheng noen

ganger innbefatter barn som er under ett år. Med ettåring mener jeg de som er mellom 9 og 18 måneder.

1.4 Oppbygning av oppgaven

For å belyse temaet omsorg vil jeg starte med å legge frem relevant teori knyttet til tema. Deretter vil jeg presentere metoden jeg har anvendt og begrunne de valgene jeg har tatt. Til min problemstilling har jeg benyttet meg av intervju som metode. Dette er en kvalitativ forskningsmetode hvor intervjuer samler inn data med hensikt å gå i dybden på et fenomen. Intervjupersonene i dette prosjektet er pedagogiske ledere på hver sin småbarnsavdeling. Etter kapittel 3, om metode, kommer presentasjon av funn jeg har gjort gjennom datainnsamlingen, før jeg tolker og drøfter de mest sentrale funnene med relevant teori. Avslutningsvis oppsummerer jeg hovedpunkter i oppgaven for å belyse problemstillingen.

1.5 Rammeplan for barnehage

I tillegg til teori vil jeg trekke inn *Rammeplan for barnehage, innhold og oppgaver* (Utdanningsdirektoratet, 2017) heretter kalt Rammeplan for barnehage. Den legger grunnlaget for det pedagogiske arbeidet i barnehagen og beskriver barnehagens innhold og oppgaver. Innledningsvis vil jeg kort legge frem hva den sier om omsorg i barnehagen, hva barnehagens samfunnsmandat er og hvordan barnehagen skal legge til rette for en god oppstart for barna.

Barnehagen skal legge til rette for et omsorgsfullt miljø der barna opplever omsorgsfulle relasjoner med personalet og med barna, og barnas omsorgshandlinger for andre skal verdsettes. Omsorg er avgjørende for barns trygghet og trivsel. «I barnehagen skal alle barn oppleve å bli sett, forstått, respektert og få den hjelp og støtte de har behov for» (Utdanningsdirektoratet, 2017, s.19).

Innledningsvis i rammeplan for barnehage og i formålsparagrafen (§1) i Barnehageloven (2005) blir barnehagens samfunnsmandat presentert: «Barnehagens samfunnsmandat er, i samarbeid og forståelse med hjemmet å ivareta barnas behov for omsorg og lek og fremme læring og dannelse som grunnlag for allsidig utvikling. Lek, omsorg, læring og dannelse skal ses i sammenheng» (Utdanningsdirektoratet, 2017, s.7). Når barnet begynner i barnehagen skal barnehagen legge til rette for barnets trygghet og trivsel gjennom samarbeid med

BLUBACH, 190, 31.05.19

foreldre, oppfølging og tilpasning av barnehagens rutiner og gi tid til tilknytning og la barnet bli kjent i barnehagen (Utdanningsdirektoratet, 2017, s.33).

2. Teori

I denne delen vil jeg presentere teori som skal bidra til å belyse min problemstilling, og senere drøftes sammen med mine funn. Problemstillingen spør etter pedagogisk leders forståelse av ettåringens behov for omsorg i barnehagen. Jeg skal derfor presentere noen perspektiver på omsorg i barnehagen, tilknytningsteori, hvor John Bowlby og Kari Killén er representert, i tillegg til Berit Bae med sitt bidrag *Å se barn som subjekt* (2007), kjennetegn ved ettåringen og til slutt noe om pedagogisk ledelse og betydningen av foreldresamarbeid i tilknytningsprosessen. Omsorg er et vidt begrep og jeg skal legge frem noen definisjoner på omsorg og forståelsen av omsorg for ettåringen. *Tilknytning* er en sentral del av omsorgsbegrepet og fungerer som en rød tråd gjennom oppgaven.

2.1. Omsorg

I henhold til rammeplan for barnehage skal det legges til rette for at barn opplever omsorgsfulle relasjoner i barnehagen, hvor deres omsorgshandlinger også verdsettes. Omsorgsrelasjonene er mellom barnet og personalet, og mellom barna. «Omsorg er en forutsetning for barnas trygghet og trivsel, og for utvikling av empati og nestekjærlighet» (Utdanningsdirektoratet, 2017, s.19). Som det kommer frem her skal personalet i barnehagen aktivt legge til rette for et omsorgsfullt miljø i barnehagen. «Personalet skal være lydhør for barnas uttrykk og imøtekomme deres behov for omsorg med sensitivitet» (Utdanningsdirektoratet, 2017, s.20). Personalet må bli kjent med barnets behov og ta barnet på alvor.

Sommer presenterer en definisjon av omsorg som «(..) en bestemt relasjon, der én person retter oppmerksomheten mot en annen og opptrer på en måte som dekker den andre personens behov, og bidrar til at vedkommende har det bra» (Sommer, 2014, s.185). Det vil si at omsorgen involverer minst to parter, og videre sier Sommer at omsorgen kjennetegnes av anerkjennelse og empati og omsorgsgiver har en interesse for den andre personen (Sommer, 2014, s.185). Ved å være sensitiv for barnets behov kan omsorgspersonen tilpasse seg og legge til rette for barnet. Bratterud & Emilsen (2013, s.81) sier at handlingene som er rettet mot mottakeren av omsorgen kan være direkte eller indirekte. Det kan være at omsorgsgiver legger til rette for forhold rundt mottakeren av omsorgen, og på den måten er handlingen indirekte rettet mot mottakeren. Men det er viktig at handlingen anerkjennes av omsorgstaker. Uten dette regnes det ikke som omsorg, men som en handling. Dette betegner Nel Noddings,

referert i Tholin (2013, s.88) som en *omsorgsrelasjon*. Den innebærer at omsorgen er en relasjon mellom to individer, hvor omsorgen må anerkjennes av den som mottar omsorgen for at det skal regnes som omsorg. Det krever at barnet responderer på omsorgen. Noddings tilskriver barnet en mer betydningsfull rolle, og får frem at barnet ikke er passive mottakere av omsorg. Dette forsterker Tholin ved å i størst mulig grad unngå å benytte begrepene giver og mottaker når hun beskriver omsorg i barnehagen. Hva som er bra for barn blir tradisjonelt definert av den voksne. Det er av stor betydning om barnet blir sett på som deltakere i omsorgsrelasjonen eller som mottakere av omsorg (Tholin, 2013, s.88; Tholin, 2018, s.204). Videre presiserer Noddings at det ikke stiller krav om at omsorgen må gjengjeldes.

Ifølge Tholin må omsorg forstås som fundamentet for all læring i barnehagen. Det rettes for lite oppmerksomhet mot betydningen av omsorg for barna i barnehagen (Tholin, 2011, s.59). Bae (2007) mener at personalet i barnehagen må reflektere kritisk over egen praksis, og stille spørsmål ved tradisjonelle holdninger og handlingsmønstre. Parallelt med utviklingen av et moderne barnesyn, hvor vi ser barn som subjekt, som fullverdige mennesker med autonomi, mener Bae at personalets handlinger i samspill med barnet må følge denne utviklingen.

Den profesjonelle omsorgsgiveren må ha evnen til å vise nærhet til barnet samtidig som det arbeides målrettet og effektivt i barnehagen. Som pedagogisk leder må du ta hensyn til enkeltbarnet og gruppen som helhet (Tholin, 2013, s.64). I denne oppgaven legges det vekt på forståelsen av omsorg som en relasjon der mottakeren av omsorgen må anerkjenne omsorgen for at det skal regnes som omsorg.

2.2. Tilknytning

«Tilknytning er svært viktig for alle mennesker, og spesielt for de minste barna. Tilknytning er avhengig av hvorvidt omsorgen er tilstrekkelig for barnet» (Bratterud & Emilsen, 2013, s.81). Rammeplan for barnehage vektlegger omsorg som grunnlag for barns trygghet. Videre står det at barna skal få oppleve tilhørighet i barnehagen og det skal legges til rette for tilknytning (Utdanningsdirektoratet, 2017, s.20). Før jeg går videre inn på hva tilknytning er, vil jeg kort nevne han som regnes som tilknytningsteoriens far.

John Bowlby (1907-1990) var en barne- og familiepsykiater som står bak Attachment and Loss (1969-1980) (Bowlby, 1994). I løpet av de første leveårene i barnets liv utvikles det

gradvis et følelsesmessig bånd mellom barnet og barnets nære omsorgspersoner. Barnet knytter seg til omsorgspersonen gjennom et samspill der omsorgspersonen møter barnets behov for trygghet og beskyttelse eller støtte i utforskning og selvstendighet (Broberg, Hagenström & Broberg, 2014, s.34). Ifølge Bowlby knytter barnet seg uavhengig om kvaliteten på omsorgen er god eller dårlig. Dette kommer jeg tilbake til senere i oppgaven.

Sentralt i tilknytningsteorien er omsorgsgivers evne til å være en *trygg base* for barnet. En trygg base er tilgjengelige og tilstedeværende foreldre eller andre nære omsorgspersoner som kan gi barnet påfyll av nærhet og emosjonell støtte, for så å sende barnet ut igjen for å utforske. En trygg base er også en forsikring om at barnet blir tatt imot om det har behov for nærhet og støtte. Jo eldre barnet er jo lengre vekk fra basen beveger det seg, og det går lengre tid mellom hver gang barnet oppsøker basen. Basen skal fungere som avventende og trå til når det er nødvendig (Bowlby, 1994, s.19-20). Barnets behov for tilknytning er medfødt og et lite barn har evnen til å søke trygghet hos noen få voksne (Brandtzæg, Torsteinson & Øiestad, 2013, s.16).

Trygghetssirkelen (se vedlegg 1), Circle of Security (COS, 2009) bygger på tilknytningsteori og viser hvordan barn har behov for en trygg havn og en trygg base som hjelp til å utforske verden, og for påfyll av trygghet og nærhet. Når barnet trenger påfyll av nærhet og trøst befinner det seg nede i sirkelen, og når det trenger å utforske befinner det seg oppe i sirkelen. Balansen mellom nærhet og trøst, og utforskning og lek er noe alle barn trenger og dette står sentralt i Trygghetssirkelen (Brandtzæg et al., 2013).

Et barn som er syk, redd eller utslitt vil bli beroliget av trøst og omsorg fra en person barnet har tilknytning til. I andre sammenhenger er det nok å vite at tilknytningspersonen er tilgjengelig og tilstede for barnet (Bowlby, 1994, s.35). Et barn som vet at det har en trygg base tilgjengelig, vil våge å utforske på egenhånd og etterhvert ta basen for gitt, vel vitende om at tilknytningspersonen er emosjonelt tilgjengelig for barnet (Bowlby, 1994, s.20). Tilknytning har betydning for barns trivsel, emosjonelle utvikling og for barnets sosiale og kognitive utvikling. (Drugli, 2017, s.46). Brandtzæg et al. (2013, s.21) presiserer at ved å tillate avhengighet vokser det frem selvstendighet.

2.3 Utrygg tilknytning

Uten sensitivitet og forutsigbarhet i samspillet mellom barn og omsorgsperson kan tilknytningen bli utrygg (Drugli, 2017, s.46). Brandtzæg et al. (2013, s.71) råder voksne som jobber i barnehage til å være sensitive ovenfor barnas signaler, og ved hjelp av kunnskap om tilknytning være bevisst på at det finnes ulike former for utrygg tilknytning som krever ulik tilnærming fra den voksne. Den voksne må forsøke å forstå hva som ligger bak barnets atferd, og noen ganger handler det om å se forbi de villedende signalene som et utrygt barn kan gi. De ønsker at barnet skal forstås *innenfra*.

I sammenheng med tilknytningsteori er Mary Ainsworth (1913-1999) en sentral person. Hun beskriver det som kjennetegner tre ulike former for utrygghet; *de unngående barna*, *de ambivalente barna* og *de desorganiserte barna*. De unngående barna kan presse seg opp i sirkelen og på den måten søke kontakt der, selv om barnet er nede i sirkelen. Det vil si at barnet i utgangspunktet har behov for nærhet og trøst. Barnet kan ha erfart at det må klare seg på egenhånd og at det må løse sine problemer selv, fordi omsorgspersoner av ulike årsaker ikke har vært i stand til å hjelpe barnet. I stedet for å risikere avvísning når barnet har behov for trøst kan det søke nærhet på andre måter. De ambivalente barna kan ha liten erfaring med utforsking på egenhånd og selvstendighet, mulig fordi foreldre har hatt de for nært. Det vil si, at selv om barnet har vært klar for utforsking, har kanskje ikke foreldrene vært det, og dermed holdt barnet på fanget. Disse barna kan presse seg ned i sirkelen og gi signaler om at de trenger trøst og nærhet. Når det de egentlig trenger er støtte til å utforske og klare ting selv. De desorganiserte barna skiller seg fra de to andre formene for utrygg tilknytning ved at barna gir kaotiske signaler. De preges av kaos, forvirring, frykt og redsel. Signalene barna gir kan svinge. Omsorgssvikt kan være årsak til at barna er utrygge. De kan også skyldes dramatiske endringer i livssituasjonen, som for eksempel dødsfall og sorg i familien. I disse tilfellene blir barnehagen svært viktig for barna (Brandtzæg et al., 2013, s.69-72; Broberg et al., 2014, s.51-51).

Ifølge Brandtzæg et al. (2013, s. 68) kreves det kompetanse om utrygg tilknytning, og de oppfordrer personalet i barnehagen til å være forsiktig med å kategorisere barn og foreldre med utrygg tilknytning. Dette er et sårbart område for foreldre, og det kreves videreutdanning av personalet og utredning for å slå fast at en tilknytning er utrygg. Kunnskapen kan derimot anvendes for å forstå villedende signaler fra ettåringen, og forstå hva ettåringen behov for, men som ikke uttrykkes tydelig.

2.4. Ettåringen i barnehagen

Et barn i 9-10 månedersalder kan selv regulere avstanden til foreldrene sine når han eller hun krabber avgårde. Oppslukt i lek kan barnet glemme å holde øye med hvor foreldrene er. Men så fort når en fremmed person kommer inn, vil ettåringen nærme seg foreldrene sine og denne atferden er et tegn på en tilknytning til foreldrene. Fra barnet er 6 måneder til rundt 18 måneder etableres en naturlig skepsis for fremmede. Barnet vil fortsatt være interessert i fremmede, men hvordan ettåringen blir møtt spiller inn på om responsen er avvisende eller mottagelig for kontakt. En sensitiv voksen med et mykere toneleie og en vennlig væremåte vil lettere få respons og komme i kontakt med ettåringen (Broberg et al., 2014, s.42). Fra naturens side uttrykker ettåringen skepsis til fremmede og holder tilknytningspersoner i nærheten for beskyttelse. Ettåringen kan ikke uttrykke med ord hvilke behov han eller hun har og kan ikke vite om den voksnes intensjoner er gode eller vonde (Broberg et al., 2014, s.42-43).

Overgangen fra å være hjemme med nære tilknytningspersoner til å begynne i barnehage er stor for ettåringen (Brandtzæg et al., 2013, s.20). I tilvenningstiden i barnehagen er ettåringens foreldre tilstede i barnehagen og fungerer som en trygg base for barnet (Broberg, 2018, s.35). Foreldrene er ettåringens tilknytningspersoner og barnehagen skal legge til rette for at ettåringen kan etablere *sekundær tilknytning* de voksne (Brandtzæg et al., 2013, s.21). Kjennetegn ved at ettåringen har en trygg tilknytning til mor eller andre nære omsorgspersoner er at barnet vil protestere, ofte med gråt, når han eller hun blir adskilt fra mor. Utforskning reduseres inntil mor kommer tilbake og barnet blir trøstet. Etterhvert kan barnet kjenne seg trygg til å utforske igjen, med mor tilgjengelig som en trygg base (Killén, 2003, s.575).

Flere barnehager tilbyr en kontaktperson som barnet knytter seg til, for å gjøre overgangen til barnehage bedre. Kontaktpersonen hengir seg til barnet og vier sin tid og sitt fokus til barnet. Barnet vil etterhvert etablere en tilknytning til kontaktpersonen og kontaktpersonen fungerer som *sekundær tilknytningsperson* for ettåringen (Brandtzæg et al., 2013, s.21). Det er viktig at ettåringen opplever nærhet og trygghet for å utforske på egenhånd. Det krever at ettåringen har en trygg base tilgjengelig i barnehagen. Brandtzæg et al. benytter begrepet «ladestasjon» hvor barnet kan gå til en voksen som han eller hun har en tilknytning til og få påfyll av nærhet

og ro, for så å være klar til å gå ut igjen, eller få støtte til utforsking. Ettåringen har behov for å være innom ladestasjonen ofte (Brandtzæg et al., 2013, s. 51-52).

For at ettåringen skal kunne føle seg trygg i barnehagen må personalet forstå hvilke behov ettåringen har, og være tilstede med all omsorg, nærhet, empati og hengivelse som barnet har behov for. Ettåringen kan ikke uttrykke med ord hvilke behov det har, og hva det trenger for å føle seg trygg, og det er nødvendig at personalet prøver å forstå barnet ved å lese de signalene han eller hun gir, og tilpasse seg barnets behov. «Med emosjonell trygghet mener vi indre ro og fravær av indre stress og ubehag. Trygghet oppstår når man blir forstått og tatt på alvor» (Brandtzæg et al., 2013, s.24). Resultater fra GoBaN og Blikk for barn viser at kvaliteten på norske barnehager ikke er god nok og de yngste barna i barnehagen får ikke den nærheten de har behov for (Sandgrind, 2016).

2.5. Pedagogisk ledelse

«Pedagogisk leder er gitt ansvaret for å iverksette og lede det pedagogiske arbeidet, i tråd med godt faglig skjønn» (Utdanningsdirektoratet, 2017, s.16). Foreldrene har hovedansvaret for barnet, og barnehagen skal fungere som kompletterende tilknytning for barnet (Killén, referert i Bratterud & Emilsen, 2013, s.82). Når pedagogene fungerer som en trygghet for barnet i barnehagen, vil behovet for foreldrenes trøst og nærhet aktiveres sjeldnere gjennom dagen. Ettåringen skal oppleve at han eller hun kan søke trøst hos pedagogene og oppleve god omsorg i barnehagen (Broberg et al., 2014, s.25). Et positivt klima i barnehagen som preges av varme, glede, smil, respekt og en vennlig tone gjør godt for å fremme gode relasjoner, og for barns trivsel i barnehagen (Drugli, 2017, s.167).

Hjem og barnehage utgjør helheten i småbarns liv, og for å ivareta helheten og sikre gode overganger mellom de to arenaene er det viktig med et tett samarbeid med foreldrene. (Glaser, 2018a, s.19). «Barnehagens samfunnsmandat er, i samarbeid og forståelse med hjemmet, å ivareta barnas behov for omsorg og lek og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling. Lek, omsorg, læring og danning skal ses i sammenheng» (Utdanningsdirektoratet, 2017, s.7). Pedagogisk leder i samarbeid med styrer ansvar for å legge til rette for et godt samarbeid med foreldrene, ved å sikre gode rutiner for samarbeid, og legge til rette for en åpen holdning i møte med foreldrene. Samarbeidet skal også sikre foreldrenes medvirkning i barnehagens årsplan (Glaser, 2018a, s.81).

Barnehagen har en tradisjon for å følge en flat struktur blant personalet hvor assistenter og pedagogisk leder rullerer på arbeidsoppgavene som ofte følger et vaktssystem (Aasen, 2018, s. 72). I et team fungerer pedagogisk leder som teamleder og personalets kompetanse verdsettes. Det pedagogiske arbeidet utføres av alle i personalet med pedagogisk leder som rollemodell (Aasen, 2018, s.110). Barnehagen skal være en lærende organisasjon (Utdanningsdirektoratet, 2017, s.15) og pedagogisk leder skal iverksette og lede kompetanseheving som styrker barnehagens kvalitet.

3. Metode

I denne delen av teksten skal jeg presentere hvilken metode jeg har brukt og begrunne de valgene jeg har tatt. Hensikten med denne oppgaven er å belyse problemstillingen *hvordan forstår pedagogisk leder ettåringens behov for omsorg i barnehagen*. Metode blir brukt for innsamling av data som deretter blir analysert (Bergsland & Jæger, 2014, s.66). Vi skiller mellom kvantitativ og kvalitativ metode. Kvantitativ metode egner seg til å samle inn og sammenligne data fra en større gruppe. Kvalitativ metode egner seg for dyptgående, utfyllende svar fra et lite utvalg. Et kjennetegn ved kvalitativ metode er at informant og forsker samspiller og informanten påvirker forskningsprosessen som et subjekt. Resultatene er utfyllende og presenteres i tekst. I kvantitativ metode er det større distanse mellom forsker og informant og resultatene presenteres gjerne i statistikker eller diagrammer (Bergsland & Jæger, 2014, s.66-67).

3.1. Kvalitativ

I forhold til å belyse min problemstilling har jeg valgt å benytte kvalitativ metode fordi jeg ønsker å få frem en større helhet av et fenomen og gå i dybden på valgt tema. Gjennom kvalitativ metode kan du også avdekke det særegne ved det du undersøker (Dalland, 2017, s.52-53). Som det kommer frem i problemstillingen ønsker jeg å forstå hvordan pedagogisk leder forstår et fenomen. Ved å benytte intervju som metode kan jeg få utfyllende svar fra intervjupersonene. I kvalitativt intervju er hensikten å gå i dybden på et valgt fenomen, og det bør ikke være for mange intervjupersoner. Innsamlet stoff skal være dekkende for å belyse problemstillingen (Dalland, 2017, s.76).

3.1.1 Intervju

I forkant av intervjuet utarbeidet jeg en intervjuguide (se vedlegg 2) som skal strukturere intervjuet og på den måten sørge for at jeg stiller planlagte spørsmål med hensikt å få stoff som er dekkende for å belyse problemstillingen. Under intervjuet kan det komme uventede svar som det kan være interessant å undersøke nærmere. Intervjuguiden skal fungere som en fleksibel mal for intervjuet og selve intervjuet formes av intervjupersonen og meg som intervjuer.

Jeg valgte å ikke levere ut spørsmålene i forkant av intervjuet med hensikt om å gi intervjupersonene mulighet til å komme med spontane svar. Dette begrunner jeg med at jeg

ønsket å få innblikk i deres forståelse av ettåringens behov for omsorg, og ved å dele spørsmålene i forkant kunne intervjupersonene forberede seg og noe av det personlige kunne forsvinne. I informasjonsskrivet (se vedlegg 3) som jeg sendte ut i forkant av intervjuet presenterte jeg problemstillingen og kort hvilke temaer jeg ville berøre under intervjuet. Ved å holde spørsmålene for meg selv kunne jeg lede fremgangen i intervjuet og hindre at intervjupersonen tok styringen over hvilken retning intervjuet tar. Som intervjuer må jeg legge til rette for å innhente informasjon som kan bidra til å belyse valgt problemstilling. Intervjuguiden åpner opp for spontane og uventede svar (Dalland, 2017, s.78). Noen svar var korte og noen svar var utfyllende. Intervjuguiden fungerte som en fleksibel mal og rekkefølgen på spørsmålene varierte når noen av de planlagte spørsmålene ble berørt før jeg stilte de. Det kan være nyttig å stille noen oppvarmings spørsmål i starten av intervjuet for å lette på stemningen (Tjora, 2017, s.145). Jeg spurte om pedagogisk leders arbeidserfaring og hvordan avdelingen var organisert før jeg startet med spørsmålene fra intervjuguiden. Dette var ikke nødvendig å ha med på opptak og jeg noterte ned svarene.

3.2 Intervjupersoner

Problemstillingen min bygger på pedagogisk leders forståelse av ettåringens behov for omsorg i barnehagen. Det har vært et strategisk valg å intervju pedagogiske ledere som jobber på småbarnsavdeling med ettåringer for å innhente relevant informasjon. Jeg ønsket å intervju pedagogiske ledere som jeg ikke har et forhold til fra før. Dette begrunner jeg med at jeg ikke ønsket at min forhåndsoppfatning av intervjupersonen skulle påvirke de svarene jeg vektlegger i analysen. Hvilken relasjon intervjuperson og intervjuer har kan påvirke oppgavens pålitelighet. Tjora (2017, s.238) spør om funnene ville vært de samme om en annen forsker gjorde intervjuet. I kvalitativ metode som intervju formes intervjuet av samhandlingen mellom intervjuer og intervjuperson. I denne teksten velger jeg å benytte begrepet *intervjuperson* om de jeg har intervjuet. En intervjuperson er en med kunnskap som responderer på de spørsmålene jeg stiller samtidig som personen aktivt deltar i intervjuet. Betegnelsen intervjuperson er nøytral og personene ses på som noe mer enn en informant eller et objekt (Dalland, 2017, s.65).

3.2.1 Rekruttering av intervjupersoner

Det har vært tidkrevende og utfordrende å komme i kontakt med intervjupersoner som passer kriteriene. Utfordringen jeg har støtt på er at ikke alle barnehager informerer på

hjemmesidene om hvem som jobber på de ulike avdelingene. For å komme i kontakt med intervjupersoner sendte jeg mail til styrere i aktuelle barnehager og spurte om kontaktinformasjon til pedagogiske ledere på småbarnsavdeling. Vedlagt i mailen lå informasjonsskriv og samtykkeskjema (se vedlegg 3).

Det gikk lang tid, jeg fikk ingen svar og vurderte etterhvert å ringe barnehagene. Ettersom det hadde gått lang tid siden jeg sendte den første mailen valgte jeg til slutt å gå via bekjente for å komme i kontakt med relevante intervjupersoner. Jeg tok selv kontakt med flere pedagogiske ledere og kontaktinformasjon til to av intervjupersonene fikk jeg av bekjente, mens de to andre intervjupersonene valgte jeg å kontakte etter å ha lest hvordan barnehagen jobber med tilknytning. Jeg kunne med fordel startet prosessen med å komme i kontakt med barnehager tidligere.

3.2.3 Presentasjon av intervjupersoner

Jeg ønsket å gå i dybden på forståelsen av omsorgens betydning i barnehagen og har valgt å intervju fire pedagogiske ledere som jobber med ettåringer for å belyse temaet. Alle intervjupersonene jobber som pedagogisk leder på småbarnsavdeling i avdelingsbarnehage. Intervjupersonene kaller jeg intervjuperson 1, intervjuperson 2, intervjuperson 3 og intervjuperson 4. Pedagogene har mellom 8 og 20 års erfaring fra barnehage.

3.3 Etiske hensyn

I informasjonsskrivet og samtykkeskjema (se vedlegg 3) informerte jeg om at jeg ville ta lydopptak under intervjuet. Alle opplysninger fra intervjupersonen oppbevares konfidensielt og anonymiseres. Dette og prosjektets dato for ferdigstillelse informerer jeg om i informasjonsskrivet. Ettersom samtykkeskjema inneholder signatur med navn på intervjupersonen og jeg benytter meg av lydopptak regnes dette som oppbevaring av personopplysninger og prosjektet er meldt til NSD (Norsk senter for forskningsdata). I informasjonsskrivet informerte jeg om at lydopptaket transkriberes etter intervjuet og deretter slettes (Dalland, 2017, s.77). Innsamlet data anonymiseres og det er ikke mulig å spore intervjupersonene ut fra det som presenteres i oppgaven. Intervjupersonene omtales som intervjuperson 1, 2, 3 og 4.

3.4 Validitet og reliabilitet

Under opptak tok jeg ingen notater, jeg konsentrerte meg om å lytte til det intervjupersonen svarte samtidig som jeg observerte kroppsspråk og mimikk. Dalland (2017, s.74) presiserer at intervjuet er en mellommenneskelig situasjon og observasjon av intervjupersonen kan brukes bevisst for å drive intervjuet fremover og eventuelt unngå å avbryte en tenkepause. Dette er ifølge Dalland ikke eksempel på feilkilder.

Validitet sier noe om innsamlet data er relevant for fenomenet som studeres (Bergsland & Jæger, 2014, s.80). Utvalget i denne oppgaven er så lite at jeg kan ikke generalisere med de funnene jeg presenterer. Oppgaven kan bidra til å kaste lys over tematikken.

Reliabilitet handler om oppgavens pålitelighet og troverdighet (Bergsland & Jæger, 2014, s.80). Ved å benytte meg av intervju som metode er det flere ledd som kan påvirke innsamlet data og redusere påliteligheten. Under intervjuet benyttet jeg lydopptaker og når lydfilen skal transkriberes kan lyd kvaliteten påvirke hva jeg skriver ned. Å renskrive innsamlet data er en prosess, og underveis kan meningsinnholdet endres. Et annet ledd som kan redusere påliteligheten er om intervjupersonen har forstått spørsmålet riktig (Dalland, 2017, s.60). Etter å ha gjennomført to intervjuer endret jeg ordlyden på to av spørsmålene i intervjuguiden. Det kan påvirke hvilke svar jeg får av intervjupersonene. Ifølge Dalland (2017, s.79) er dette en mulighet jeg som intervjuer har når jeg benytter kvalitativt intervju som metode. Jeg kunne med fordel utført en pilotstudie hvor jeg testet hvordan spørsmålene ble oppfattet.

Gjennomføring av strukturert intervju har jeg liten erfaring med. Dette preger meg som intervjuer. Forskningsprosessen og analysen påvirkes også av min førforståelse av fenomenet (Dalland, 2017, s.58). Lydopptakene fra intervjuene har blitt transkribert, deretter sammenfattet og nå skal jeg presentere et utvalg funn som er relevant for min problemstilling.

4. Presentasjon av funn

I denne delen skal jeg presentere noen av funnene jeg har gjort gjennom intervju med fire pedagogiske ledere på småbarnsavdeling. Utgangspunktet for intervjuet er min problemstilling *Hvordan forstår pedagogisk leder ettåringens behov for omsorg i barnehagen?* Og jeg har benyttet en intervjuguide (se vedlegg 2) som utgangspunkt for de spørsmålene jeg har stilt. Intervjuguiden har fungert som en fleksibel mal, og intervjuet ble formet av intervjupersonen og meg som intervjuer.

4.1 Omsorg for ettåringen

Når intervjupersonene definerer omsorg for ettåringen er nærhet, trygghet, et fang å sitte på og trøst og tilgjengelighet noe som går igjen hos alle. De sitter på gulvet og er der barnet er. Omsorg er å bry seg om, ta vare på, være raus, gi tid, kos, klemmer, fang, trøst og glede (Intervjuperson 3). For intervjuperson 4 handler omsorg om å se barnet, barn som subjekt, hvert barn som enkeltindivid og inkludere alle. Intervjuperson 3 svarer følgende:

Vi skal jo være, altså vi skal på en måte, vi skal jo overta litt foreldene sin rolle når de er i barnehagen, og da må vi jo virkelig bry oss om de sant? Du kan ikke være, jeg klarer hvertfall ikke være 100 prosent profesjonell i min måte å ta vare på de minste på, sant. Så det er mye, vi må være veldig raus, mye klemmer, mye kos, masse fang (Intervjuperson 3).

Når barnas behov blir dekket og de føler seg trygg på de voksne på avdelingen kan intervjuperson 2 gå hjem med en god følelse og hun kjenner seg som en god omsorgsperson for ettåringene. Tid og tilgjengelig går igjen hos intervjupersonene. Praktiske handlinger kan gi gode muligheter for å vise omsorg ifølge intervjuperson 1. Hun mener også at ettåringene kan få den omsorgen de trenger når hun setter seg ned på huk eller har de på fanget. På spørsmål om hva intervjuperson 1 gjør for å ivareta ettåringens behov for omsorg svarer hun at hun er tilgjengelig med et fang ledig. Videre sier hun at barn skal oppleve å møtes likt, også ettåringen. Hun sier:

jeg er litt sånn opptatt av at man trenger ikke gå og bære på barn, jeg kan sitte og jeg kan ha deg på fanget, men det er tungt å gå og bære og alle ønsker å bli bært. Hvis en,

hvis man først begynner med deg, så er jeg litt sånn opptatt av at sitt heller på gulvet, altså det er plass til mange på fanget, men spar rygg og armer (Intervjuperson 1).

Ved å vise omsorg for ettåringene er vi gode rollemodeller og ettåringen vil vise omsorg for andre barn også (Intervjuperson 4). Dersom det er noen barn som trigger noe i deg er det ikke barna som skal forandre seg, det er de voksne som må endre måten de møter barn på og de voksne må fange opp de barna som ikke forlanger noe ifølge intervjuperson 1.

4.2 Trygghet

For intervjupersonene handler trygg tilknytning om at barnet skal bli trygg på de voksne og bærer preg av forutsigbarhet i relasjonene. Intervjuperson 2 ser etter hvilke signaler barnet gir, og sier at et godt tegn på at barnet er trygt er om det er likhetstrekk mellom barnets væremåte hjemme og i barnehagen. Tilknytning må skje i barnets tempo, og de voksne må være sensitive i møte med barn og legge til rette for en god tilknytning ifølge intervjuperson 3. Omsorg henger sammen med tilknytningsbegrepet og intervjuperson 1 og 4 nevner Trygghetssirkelen (se vedlegg 1). Om høsten ser intervjupersonene tydelig ettåringens behov for lading for så å gå ut igjen. «Og noen er akkurat etter boken. De reiser seg opp, går ut, rygger tilbake og setter seg» (Intervjuperson 4).

Intervjuperson 4 holder roen og viser ettåringen at hun er tilstede i lang tid for å skape den tryggheten som ettåringen har behov for. Hvis hun forlater et barn midt i en lek vil tryggheten forsvinne og leken stopper opp. Hun legger til rette for at ettåringen skal oppleve trygghet ved å være tilgjengelig, bære og ha ettåringen med seg om nødvendig og blir kjent med hva som roer barnet og hva som eskalerer.

4.2.1 Utrygg tilknytning

På spørsmål om hvordan intervjupersonene opplever barn med utrygg tilknytning svarer intervjuperson 4 at hun opplever de som frustrerte. Hun sier de gråter mye, sparker og er avvisende. Intervjuperson 2 trekker også frem gråt som kjennetegn ved barn med utrygg tilknytning, som signaliserer deres utrygghet. For intervjuperson 3 blir det følsomt når hun forteller om de utrygge barna, som tar seg sammen når foreldrene går. Hun synes det er sårt å se at de holder følelsene tilbake og ikke viser at de er lei seg. Barn med trygg tilknytning kan gjerne protestere ved å gråte når foreldrene går, og det trenger ikke handle om at de er utrygg,

det kan gjøre det, men det kan være et uttrykk for at de ønsker å være med foreldrene der og da. Og når foreldrene er gått er det helt greit å være i barnehagen. Og når de skal hjem kan de gråte fordi de ikke vil hjem, men hun sier hun ikke har opplevd at barn med utrygg tilknytning ikke vil hjem. Hun opplever barn som ikke er helt trygg som litt flat i følelsesregisteret sitt. Hun kan se barn som senker skuldrene når de blir hentet, som puster ut og synker sammen i kroppen, et tegn på at de endelig er helt trygg. De kan verne om sine ting, dette gir de en liten trygghetsfølelse, det er noe som er kjent. Det kan være at de holder på jakken sin eller på skoene sine, eller at de trenger å sove i vognen sin, selv om avdelingen har et soverom som barna sover på (Intervjuperson 3).

4.3 Sensitivitet og forutsigbarhet

For å ivareta ettåringens behov for omsorg ser intervjupersonene etter signaler gjennom å observere og tolke det ettåringen kommuniserer. Selv om ettåringen ikke har mye verbalspråk, kommuniserer han eller hun gjennom kroppsspråk, lyder, gråt og signaler. Intervjuperson 3 sier at hun skal fange opp det barnet har behov for, men ikke sier, og fange opp når barnet er utrygt og trenger deg ekstra. Intervjuperson 2 legger stor vekt på å tolke barnets signaler og forstå deres behov. Intervjuperson 4 forteller om utrygge barn som ser og ser og ser, men som ikke tør å vise at de vil komme opp til henne. Da må hun tilnærme seg forsiktig og lese signalene til barnet og vise at hun er tilgjengelig.

Det om å være tilstede med hele seg, med blick og med kroppsspråk for intervjuperson 4. Når hun kommer tilbake fra pedagogisk ledermøter hender det at hun må summe seg litt før hun er klar til å gå inn på avdelingen. Det handler om at hun skal være klar og helt tilstede når hun er med barna, da er det de som er i fokus, og sakene fra møtet må hun koble ut (Intervjuperson 4).

Omsorg handler for intervjuperson 1 om å være konsekvent og skape forutsigbare rammer for ettåringen. Hun legger vekt på at ettåringen har behov for faste rutiner. Det handler også om å forberede barnet på overganger fra aktiviteter eller hvis de skal gjøre noe nytt (Intervjuperson 1).

4.3.1 Legge til rette for ettåringen

Et stabilt personale er noe alle intervjupersonene trekker frem på ulike måter. På intervjuperson 4 sin avdeling er det ikke mye sykdom og de kommer på jobb hver dag. Når de skal planlegge oppstart i barnehage tar de hensyn til hvem som er tilgjengelig de neste ukene. Dette er for å gi en barnet og foreldrene en kontaktperson å forholde seg til den første tiden som bidrar til å skape en fast trygghet for barnet.

Alle intervjupersonene nevner at de i oppstarten holder seg på sin avdeling og at det er viktig å gi barna tid til å bli trygg på de voksne og på avdelingen før de utforsker barnehagen videre og flere av de sier at de ikke går tur i starten (Intervjuperson 1, 3 og 4). Ettåringen jobber med tilknytningen til de voksne i barnehagen og derfor introduseres de ikke for mye nytt den første tiden i barnehagen. Dette er noe intervjuperson 3 må informere foreldre om at de bruker tid på, for foreldre som opplever sine barn som glad i å utforske nye ting. Å bygge relasjoner til de andre på avdelingen er viktig på en småbarnsavdeling og intervjuperson er opptatt av at dagene ikke trenger å fylles med for mye. Intervjuperson 2, 3 og 4 sier at de deler ettåringene i mindre grupper. Det gir de voksne større mulighet til å se hvert barn og være der for ettåringen og det blir færre relasjoner for ettåringen å forholde seg til.

I barnehagen til intervjuperson 3 og 4 jobber de etter ICDP-prinsippene. Det handler om hvordan møte barn i relasjoner (intervjuperson 3 & 4). Tilbakemeldinger intervjuperson 3 har fått handler om at hun snakker mye med ettåringene. Hun forklarer omgivelsene for ettåringen og setter ord på følelser og bekrefter barnet når noe oppleves utrygt. Med verbalspråk, kroppsspråk og toneleie forklarer hun for ettåringen og hun opplever de er utrolig små når de skjønner hva hun mener. Tilknytning har ringvirkninger og de som har en trygg tilknytning på intervjuperson 3 sin avdeling har en lettere overgang til stor avdeling og senere til skole.

4.4 Samarbeid med foreldre

God kommunikasjon med foreldrene er et viktig element av tilknytningen ifølge alle intervjupersonene. For intervjuperson 2 handler det blant annet om å fortelle foreldre om hvordan barnet har hatt det i tilvenning. Hun må våge å si om barnet har signalisert utrygghet og vært lei seg. Kommunikasjon med foreldrene er viktig for å samarbeide om barnets behov og personalet blir kjent med barnets behov gjennom foreldrene. Ifølge intervjuperson 2 kan foreldre være usikre på om barnehagen kan støtte vaner og behov som foreldrene har lagt til

barnet før barnehagestart. Hun sier at de alltid blir enig, heldigvis, og at de finner gode løsninger sammen.

I forkant av barnehageoppstart inviterer intervjuperson 4 til førsamtale for foreldre som ønsker det. Hun sier hun kan få informasjon om barnet som ikke står i papirene, men som har betydning for tilknytningen. Det kan være informasjon om hvem som har hatt omsorg for barnet, har det vært noen hendelser foreldrene vil nevne, barn som er for tidlig født eller adoptert? Det kan være informasjon foreldre ønsker å dele, men som ikke egner seg å fortelle over hodet på barnet. Alle foreldre skal møtes like hjertelig ifølge intervjuperson 1 og tilstedeværelse i hente- og bringesituasjoner er viktig.

5. Drøfting av funn

I denne delen skal jeg drøfte noen av funnene jeg har gjort sammen med teori som er sentral for min problemstilling. Gjennom drøftingen skal jeg belyse problemstillingen *hvordan forstår pedagogisk leder ettåringens behov for omsorg i barnehagen*. Innledningsvis skal jeg kort drøfte omsorgsbegrepet, for deretter å gå inn på begreper som står sentralt i denne forståelsen av omsorg. Sentrale tema for denne delen er nærhet, tilknytning, sensitive voksne og samarbeid med foreldrene. Ettåringen har behov for nærhet, trygghet og voksne som er tilgjengelige.

5.1 Omsorgsbegrepet

Pedagogene jeg intervjuet skulle definere *omsorg* og det er vanskelig å definere omsorg ut fra ett spørsmål. Omsorg er snakk om holdning og vi kan utføre handlinger uten å vise omsorg. Det er derfor utfordrende å sette fingeren på hvordan omsorg forstås ut fra de funnene jeg har gjort. Det er noe vi alle har et forhold til, og som pedagogisk leder vil det være avgjørende for kvaliteten på det pedagogiske arbeidet at det reflekteres rundt begreper som omsorg i barnehagen og ikke ta for gitt at dette er noe som «ligger i fingrene», noe som alle i barnehagen har god nok kompetanse i. Kunnskapsgrunnlaget som utvikles i barnehagelærerprofesjonen skal skille seg fra den hverdagslige kunnskapen (Tholin, 2013, s.31).

Jeg har forsøkt å nøste ut essensen av pedagogenes holdninger til omsorg for ettåringen, og ut fra dette vil jeg trekke frem begrepene *nærhet*, *tilknytning* og *sensitive voksne*. I tillegg skal jeg drøfte samarbeid med foreldre som en viktig del av barnehagens arbeid for å ivareta ettåringens behov for omsorg.

5.2 Nærhet

Ettåringen har et stort behov for nærhet og søker trygghet hos en tilknytningsperson. Som det kommer frem i presentasjon av funn handler omsorgen for ettåringen mye om en voksen som er tilgjengelig og tilstede der barnet er. De sitter mye på gulvet med ettåringen, har et fang tilgjengelig og Trygghets sirkelen (se vedlegg 1) blir nevnt som viktig for å ivareta ettåringens behov for omsorg. Som tidligere nevnt har ettåringen behov for en «ladestasjon» tilgjengelig og det er avgjørende at ettåringen får tid og mulighet til å bli trygg på de voksne slik at de kan fungere som ladestasjon for ettåringen. Til forskjell fra eldre barn, oppsøker ettåringen

ladestasjonen hyppig, og han eller hun tar korte turer opp for å utforske, for så å komme ned igjen for lading (Brandtzæg et al. 2013, s.51).

Ut fra funnene mine kommer det frem at personalet på en av avdelingene ikke bærer ettåringene. Ifølge Brandtzæg et al (2013, s.52) trenger ettåringen nærhet for å bli trygg nok til å utforske og leke på egenhånd. «Ettåringene trenger mye fysisk kontakt for å føle seg trygge, derfor er det fint å løfte og holde dem mye, la dem sitte på fanget, stryke dem over ryggen» (Brandtzæg et al., 2013, s.52). Sandgrind (2016) refererer til Ellen Os som gjennom forskningsprosjektet Blikk for barn avdekker at 35 prosent av barnehagene ikke oppfyller kravene for varme og nærhet, og Os synes dette er trist siden det handler om de yngste barna i barnehagen. Som omsorgsperson for ettåringen må pedagogisk leder og personalet i barnehagen ivareta ettåringens behov for omsorg. Ettåringen har et stort behov for nærhet og fysisk kontakt, og da må ettåringen også bli løftet.

Flere av pedagogene jeg intervjuet fortalte at de delte ettåringene inn i mindre grupper. Dette for å gi ettåringene færre relasjoner å forholde seg til, gi den voksne mulighet til å se hvert enkelt barn og skjerme toåringene som holder på med sin utvikling. Ved å dele ettåringene i smågrupper blir den voksne mer tilgjengelig og kan lettere tone seg inn på barnet og forstå barnet innenfra. Dette øker tryggheten og trivselen for ettåringen i barnehagen (Brandtzæg et al., 2013, s.106). Ved å dele ettåringene i mindre grupper kan personalet lære seg å kjenne hvert barn og forstå deres ulike behov som enkeltindivider.

5.3 Tilknytning

Tilknytning er en sentral del av omsorgsbegrepet. Som en av intervjupersonene sa skal hun fungere som ettåringens omsorgspersoner og overta litt foreldrenes rolle mens ettåringen er i barnehagen. I barnehagen fungerer pedagogene som tilknytningspersoner for barna, og må sørge for å være tilgjengelig for barnet og fungere som en erstatningsperson for foreldrene mens barnet er adskilt fra foreldrene (Broberg et al, 2014, s. 170). Når ettåringen får en trygg tilknytning til pedagogisk leder eller sin kontaktperson i barnehagen vil lengselen etter foreldrene aktiveres sjeldnere og barnet kan fokusere på å utforske og danne relasjoner til de andre i barnehagen. Henriksen og Vetlesen referert i Tholin (2013, s.131) sier du som omsorgsgiver skal ha et forhold til mottakeren av omsorgen som er preget av nærhet og distanse. Som pedagogisk leder har du ansvar for en hel barnegruppe, samtidig som du skal ta

hensyn til enkelt barnets behov. For å kunne gjøre gode vurderinger med faglig tyngde, og personlige hensyn til hele barnegruppen må du kunne distansere deg fra enkeltbarnet. Det er utfordrende om du blir for distansert fra mottager av omsorgstaker. Omsorgen skal bygge på empati og du skal være tilstede som pedagogisk leder med en nærhet til barnet som viser et engasjement for å bli berørt av barnets emosjoner og knytte deg til barnet (Henriksen & Vetlesen, referert i Tholin, 2013, s.131).

Ut fra funn jeg har gjort handler omsorg for ettåringen om å glede seg sammen med barna, kose og klemme masse. Ettåringens omsorgsperson skal forsterke de positive følelsene barnet opplever ved å glede seg og fryde seg sammen med barnet. Opplevelsen av mestring er viktig for ettåringen og vesentlig i arbeid med å støtte ettåringens trivsel og utvikling er å gi hjelp når det er nødvendig, og avvente når ettåringen ønsker å prøve selv (Brandtzæg et al., 2013, s.52). Som Bowlby (1994, s.19-20) presiserer skal en trygg base fungere som avventende, men tilgjengelig. Dette omtales i ICDP som *gradert støtte* (Bufetat, 2017). Når barnet begynner å mestre, trekker du støtten tilbake. Barnet utvikler regulering av emosjoner og dette har betydning for hvordan barnet samspiller med andre barn senere (Drugli, 2018, s.49).

Tilknytning skjer i barnets tempo og de voksne må være sensitiv for ettåringens signaler og tilpasse seg barnets behov er noe som kommer frem i mine funn. De voksne må forstå hvor i sirkelen ettåringen befinner seg og tilpasse seg deretter. Selv om ladestasjonen beskrives som en barnet oppsøker, er det i noen tilfeller nødvendig at ladestasjonen går til barnet. Det handler om å tolke ettåringens emosjonelle tilstand og forstå barnet (Brandtzæg et al., 2013, s.53). Når ettåringen er ny i barnehagen er det viktig å la ettåringen få tilstrekkelig med tid til å knytte seg godt til de voksne og som voksen må du beholde roen kommer det frem i funnene. Når ettåringen har dannet en trygg tilknytning til en kontaktperson i barnehagen, fungerer denne som en trygg base og ettåringen kan starte å utforske på egenhånd ut fra basen. Ettåringen vet at han eller hun kan gå til basen for trøst og nærhet eller støtte til å utforske, og vissheten om at basen er tilgjengelig for ettåringen skaper tryggheten til å utforske på egenhånd.

I presentasjon av funn kommer det frem at ettåringen skal vite hvor han eller hun har den voksne, og skal ikke være redd for reaksjonsmønsteret. Et barn med trygg tilknytning kan vise alle sine følelser og behov til den voksne, uten å bekymre seg for dagsformen til den voksne. Den voksne vil for barnet virke trygg (Drugli, 2017, s.46). De utrygge barna bruker all

energien på å bare være, og det er først når de blir hentet at de kan senke skuldrene og kjenne seg trygg er noe som presenteres gjennom funnene jeg har gjort. For en av pedagogene er det sårt å se hvordan ettåringer tar seg sammen for å ikke vise at de er lei seg eller utrygg i barnehagen. Det kreves da en jobb fra pedagogisk leder og personalet i barnehagen for å bli kjent med barnet og dets behov, som kan bidra til å trygge barnet i barnehagen og etterhvert bidra til at ettåringen danner en trygg tilknytning i barnehagen. For barn med utrygg tilknytning kan barnehagen spille en viktig rolle i barnets liv (Killén, referert i Bratterud & Emilsen, 2013, s.82; Glaser, 2018b, s.251). Alle barn har behov for tilknytningspersoner som sørger for at barnet blir tatt på alvor, forstått innenfra og respektert. Dette krever sensitive voksne med kompetanse om ulike former for tilknytning som er våken for ettåringens signaler.

5.4 Sensitive voksne

De pedagogiske lederne jeg intervjuet forteller at de i møte med ettåringen er opptatt av å være sensitiv for barnets signaler og forsøke å forstå hvilke behov ettåringen har. Som sensitiv voksen er du tilstede fysisk og emosjonelt for barnet. Du retter oppmerksomheten mot barnet og barnets behov blir møtt (Drugli, 2017, s.168). Ikke alle barn er trygg nok til å uttrykke tydelig hva de har behov for. Noe av det som kommer frem i funnene er hvordan ettåringene kan være utydelige i signalene og bare blir stående og se på den voksne i håp om å få komme opp på fanget. Det dreier seg om å fange opp hva ettåringene har behov for, men ikke uttrykker. Det er den voksnes oppgave å forsøke å forstå barnet innenfra (Brandtzæg et al., 2013, s. 24). Det er viktig at den voksne er opptatt av å lære å kjenne ettåringens individuelle behov, og forstå hva barnet har behov for når signalene kan være utydelige. Ved hjelp av Trygghetssirkelen (se vedlegg 1) og kunnskap om utrygg tilknytning kan personalet i barnehagen være bevisst på ettåringenes behov for sensitive voksne som tolker barnets signaler og forstår barnets behov på tross av det som noen ganger kan være villedende eller utydelige signaler.

Selv om vi snakker om barnet som medvirkende og aktivt deltagende presiserer Sommer (2014, s.185) at den voksne er ansvarlig for omsorgen som gis og en viktig del av omsorgskompetansen er å tolke barnet. Barnet er ikke ansvarlig for å motta omsorg. Barnet skal møtes som enkeltindivid og det krever at vi tar oss tid til å bli kjent med hvert enkelt barn

(Tholin, 2013, s.100). Pedagogisk leder er ansvarlig for å gi omsorg, og skal sammen med personalet legge til rette for omsorgsfulle relasjoner for ettåringen i barnehagen.

Sommer trekker frem to dimensjoner ved omsorg, en som innebærer handling, og en som innebærer oppmerksomhet. Som barnets omsorgsperson må du være mentalt tilstede og erfare den andres emosjonelle tilstand samtidig som du må gi støtte og hjelp ved behov (Sommer, 2014, s.185). I presentasjon av funn kommer det frem at tilstedeværelse er nødvendig for å være en god omsorgsperson for ettåringen. Det innebærer å være mentalt tilstede for barna, og klare å legge vekk andre saker som surrer i hodet. Som omsorgsperson for ettåringene må du ha oppmerksomheten tilstede hos ettåringene, tolke deres behov, glede deg sammen med ettåringen og gi trøst og nærhet når det er behov for det. Du må være oppmerksom for barnets emosjonelle tilstand og omsette det du henter ut fra barnets signaler, til handling.

Drugli mener at personalets sensitivitet ovenfor barnets følelser er avgjørende for tilknytningsprosessen og relasjonsbygging i barnehagen. Sensitivitet er å fange opp, tolke, anerkjenne og bekrefte barnets signaler og følelser og bidra til at barnet blir tatt på alvor (Drugli, 2017, s.168). Ettåringen trenger hjelp til å organisere følelsene sine nærmest kontinuerlig (Brandtzæg et al., 2013, s.52). Som beskrevet i presentasjon av funn arbeides det ut fra ICDP. Foreldreveiledningsprogrammet ICDP (International Child Development Programme) er utviklet for foreldre, og egner seg for alle som jobber med barn. Programmet veileder foreldre og omsorgspersoner i å styrke samspillet med barn og utvikle gode relasjoner (Brandtzæg et al., 2013, s.119). Ettåringens emosjoner og omgivelser blir anerkjent og bekreftet gjennom verbalspråk, kroppsspråk, og toneleie. I situasjoner som oppleves utrygg for ettåringen er det viktig å anerkjenne ettåringens følelser. Gjennom samspill med nære omsorgspersoner og omgivelsene utvikler ettåringen en forståelse av seg selv og omgivelsene. Dette omtaler Bowlby som indre arbeidsmodeller (Bowlby, 1994, s.136-137). Følelsen av å bli anerkjent bidrar til at ettåringen forstår sine egne følelser og hvordan omgivelser og omsorgspersoner møter barnets emosjoner. Rammeplan for barnehage presiserer at alle barn skal bli respektert og tatt på alvor (Utdanningsdirektoratet, 2017, s.19).

Rutiner i barnehagen bidrar til at ettåringen opplever mestring ved at han eller hun kjenner igjen hva som skal skje. Ettåringen opplever en følelse av kontroll over situasjonen som igjen skaper trygghet for barnet (Brandtzæg et al., 2013, s.51). En del av det forutsigbare vil være å skape faste rutiner for måltider og soving for ettåringen i barnehagen. Intervjuperson 1 legger

vekt på at ettåringen har behov for faste rutiner. Hun skaper også forutsigbarhet ved at hun forbereder ettåringen i overganger og når de skal gjøre noe nytt.

Omsorg må fungere som noe mer enn stressreducerende for barnet. Voksne som skaper forutsigbarhet er ikke nok i seg selv ifølge Howes & Spieker, referert i Sommer (2014, s.187). Omsorgen skal bidra til at barnet kan utvikle seg og sørge for barnets trivsel. Da kan ikke barnet bli overlatt til mange nye voksne hver dag. Barnet trenger minst én tilknytningsperson tilgjengelig som kan fungere som barnets trygge base gjennom dagen (Howes & Spieker, referert i Sommer, 2014, s.187). Ut fra funnene jeg har gjort legger flere av intervjupersonene vekt på at et stabilt personale og fravær av faste tilknytningspersoner har betydning for ettåringens utvikling av tilknytning i barnehagen og for omsorgen for ettåringen. Ettåringens omsorgsperson fungerer som *ekstern regulator* ved at omsorgspersonen forsterker eller demper barnets følelser. Barnet mestrer ikke å regulere følelsene på egenhånd og trenger hjelp til dette fra omsorgspersonen (Sommer, 2014, s.188). Som Brandtzæg et al. presiserer trenger ettåringen hjelp til å regulere følelsene nærmest kontinuerlig (2013, s.52). Da er det avgjørende for ettåringens omsorg i barnehagen at han eller hun har nære omsorgspersoner tilgjengelig som kan dekke ettåringens behov til enhver tid. De voksne i barnehagen må være sensitive i møte med ettåringen og lære seg å kjenne ettåringens individuelle behov. Til dette er det nødvendig med et godt samarbeid med ettåringens foreldre og foresatte.

5.5 Samarbeid med foreldre

Når barnet opplever at det blir forstått og vissheten om at behov for trygghet og nærhet blir dekket, vil det være lettere å slappe av og ta steget ut for å utforske og leke. Noen barn uttrykker følelsene sine på en slik måte at personalet forstår barnets emosjoner. Andre er ikke like tydelig og personalet kan gjennom samtaler med hverandre og ved hjelp av barnets foreldre lettere forså barnets uttrykksmåter. En viktig del av denne bevisstgjøringen av personalet vil være å bli kjent med barnets foreldre og på den måten lettere forstå familiens kultur og væremåte (Drugli, 2017, s.34-35). Pedagogisk leder har i samarbeid med styrer og øvrig personale ansvar for å legge til rette for godt samarbeid med foreldre og foresatte (Utdanningsdirektoratet, 2017, s.29). I presentasjon av funn kommer det frem at alle intervjupersonene løfter kommunikasjon og samarbeid med foreldrene som viktig for prosessen med å bli kjent med ettåringen og lære å forstå barnets følelser og behov. Når ettåringens væremåte i barnehagen ligner den som er hjemme med foreldrene kan det være et

tegn på at ettåringen begynner å bli trygg i barnehagen. Barnets behov skal ivaretas i tråd med barnehagens samfunnsmandat, og barnehagen skal arbeide i samarbeid og i forståelse med hjemmet (Utdanningsdirektoratet, 2017, s.7).

Som en del av tilknytningsprosessen kommer det frem i funnene at samarbeidet med foreldrene starter før oppstart i barnehagen. En av intervjupersonene inviterer de foreldrene som ønsker det til en førsamtale. Dette gir foreldrene mulighet til å dele informasjon om barnet med barnehagen. Å starte samarbeidet med foreldrene før barnet har startet er gunstig på flere måter. Barnehagen kan komme med informasjon om barnehagens rutiner i tillegg til hvilket personale ettåringen vil møte i barnehagen og dette kan bidra til å trygge ettåringen og foreldrene i forkant av oppstart. Særlig for foreldre som ikke har barn i barnehage fra før kan dette være god informasjon å få i overgangen til barnehage (Drugli, 2017, s.138).

6. Avslutning

Jeg skal nå oppsummere hovedelementer ved oppgaven. Omsorg for ettåringen handler i stor grad om tilgjengelige, tilstedeværende og sensitive voksne som tar barnets behov for nærhet og trygghet på alvor. Barnet må bli sett på som en deltaker i en omsorgsrelasjon. Ettåringen har behov for voksne som kan tone seg inn på deres følelser, og forstå deres behov. Kunnskap om ulike former for tilknytning kan bidra til å styrke relasjonene i barnehagen. Behovet for en trygg base er stort hos ettåringen. Dette fordrer tilgjengelige voksne som kan lese og tolke ettåringens signaler.

Omsorg er bærende i alt pedagogisk arbeid, og det er viktig å rette oppmerksomheten mot omsorg for de yngste i barnehagen. De fleste ettåringer i Norge går i barnehage, og kvaliteten på barnehagene er ikke gode nok. Personalet skal fungere som ettåringens omsorgsperson mens barnet er i barnehagen, og ved å legge til rette for en trygg tilknytning vil ettåringens behov for foreldrenes nærhet og trøst aktiveres sjeldnere gjennom dagen. Dette fordrer voksne som forstår barnet innenfra og tar ettåringen på alvor. Det er aldri ettåringens ansvar å sørge for at han eller hun mottar omsorg.

Respekter ettåringens behov og gi tid til etablering av trygg tilknytning i barnehagen. Forhaster du deg kan du skape en utrygghet for barnet og prosessen vil ta lengre tid. Som en god omsorgsperson for ettåringen må du være mentalt tilstede og beredt for ettåringens individuelle behov. Ettåringen er interessert i å utforske på egenhånd, men det skjer med vissheten om at han eller hun har en trygg base tilgjengelig. Gjennom å legge til rette for at ettåringen opplever mestring kan du bidra til å styrke ettåringens trivsel og selvfølelse. Et tett og godt samarbeid med foreldrene er viktig for å ivareta ettåringens behov.

Til videre arbeid ville det vært interessant å løfte frem funn om betydningen av et stabilt personale og gå i dybden på hvordan personaltetthet og bemanningsnorm kan ha betydning for kvaliteten på omsorgen i barnehagen. En forståelse av ettåringens behov for omsorg i barnehagen er, en pedagogisk leder som er sensitiv for ettåringens signaler, er tilstede med hele seg, kroppslig og mentalt, som har et ønske om å ivareta ettåringen, preget av varme, nærhet, respekt og anerkjennelse. Min problemstilling kan ikke konkluderes med *ett* enkelt svar, og ettåringens behov for omsorg i barnehagen kan forstås på mange måter. Det er snakk

BLUBACH, 190, 31.05.19

om holdning og med denne oppgaven har jeg kastet lys over hvordan et lite utvalg pedagogiske ledere forstår ettåringens behov for omsorg i barnehagen.

Litteraturliste

- Aasen, W. (2018). *Teamledelse i barnehagen*. (2. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Bae, B. (2007, 10.januar). Å se barn som subjekt – noen konsekvenser for pedagogisk arbeid i barnehagen. Hentet 05.02.19 fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/barnehager/artikler/a-se-barn-som-subjekt---noen-konsekvenser/id440489/>
- Barnehageloven (2005). Lov om barnehager (LOV-2005-06-17-64). Hentet 29.05.19 fra: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64/KAPITTEL_1#§1
- Bergsland, M. D. & Jæger, H. (2014). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Cappelen Damm akademisk.
- Bowlby, J. (1994). *En sikker base. Tilknytningsteoriens kliniske anvendelser*. Oversatt av Nake, Bjørn. Fredriksberg: Det lille forlag.
- Brandtzæg, I., Torsteinson, S. & Øiestad, G. (2013). *Se barnet innenfra: hvordan jobbe med tilknytning i barnehagen*. Oslo: Kommuneforlaget.
- Bratterud, Å. & Emilsen, K. (2013). *Dørstokkmila. Barnehagens vei fra magefølelse til melding*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Broberg, M., Hagström, B. & Broberg, A. (2014). *Tilknytning i barnehagen. hva betyr trygghet for lek og læring?* Oversatt av Goveia, Ingvill Christina. Oslo: Cappelen Damm.
- Broberg, M. (2018). Betydningen av tilvenning og trygghet for de yngste barna i barnehagen. I. I. P. Samuelsson & A. Jonsson (red.), *Barnehagens yngste barn. Perspektiver på omsorg, lek og læring*. (s.31-48). Bergen: Fagbokforlaget
- Bufetat (2017). Åtte temaer for godt samspill. Samtalehefte for foreldre og andre voksne. Hentet 30.05.19 fra: http://bestill.bufdir.no/userfiles/products/44/8_tema_Bokmål_NY_korr.pdf
- Circle of Security (2009). Circle of Security, norsk. Hentet 27.05.19 fra: <https://www.circleofsecurityinternational.com/userfiles/COS-P%20Handouts%20Norwegian/Kap%201%20Intro%20til%20sirkel.pdf>
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving*. (6. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk
- Drugli, M. B. (2017). *Liten i barnehagen*. (3. utg.). Oslo: Cappelen damm.
- Drugli, M. B. (2018). Emosjonell utvikling og tilknytning. I V. Glaser, I. Størksen & M. B. Drugli (Red.), *Utvikling, lek og læring i barnehagen. Forskning og praksis*. (s. 49-77). (2. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Glaser, V. (2018a). *Foreldresamarbeid, barnehagen i et mangfoldig samfunn*. (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Glaser, V. (2018b). Hjem og barnehage som helheten i barnets liv. I V. Glaser, I. Størksen & M. B. Drugli (Red.), *Utvikling, lek og læring i barnehagen. Forskning og praksis*. (s. 241-258). (2. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.

GoBaN (2019). Hva er GoBaN? Hentet 28.05.19 fra: <https://goban.no>

Killén, K. (2003). Barns tilknytning. *Psyke & Logos*, 24, 573-587.
<https://tidsskrift.dk/psyke/article/view/8642/7215>

Sandgrind, S. W. (2016, 7.januar). For lite fysisk kontakt i barnehagen. Hentet 28.05.19 fra:
<https://www.barnehage.no/artikler/for-lite-fysisk-kontakt-i-barnehagen/426497>

Sommer, D. (2014). *Barndomspsykologi, små barn i en ny tid*. (2. utg.). Bergen: Fagbokforlaget

Statistisk sentralbyrå. (2019, 13. mars). Barnehager. Hentet 30.04.19 fra:
<https://www.ssb.no/barnehager/>

Tholin, K. R. (2013). *Omsorg i barnehagen*. Oslo: Fagbokforlaget.

Tholin, K. R. (2018). Den betydningsfulle omsorgen. I V. Glaser, I. Størksen & M. B. Drugli (Red.), *Utvikling, lek og læring i barnehagen. Forskning og praksis*. (s. 203-218). (2. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.

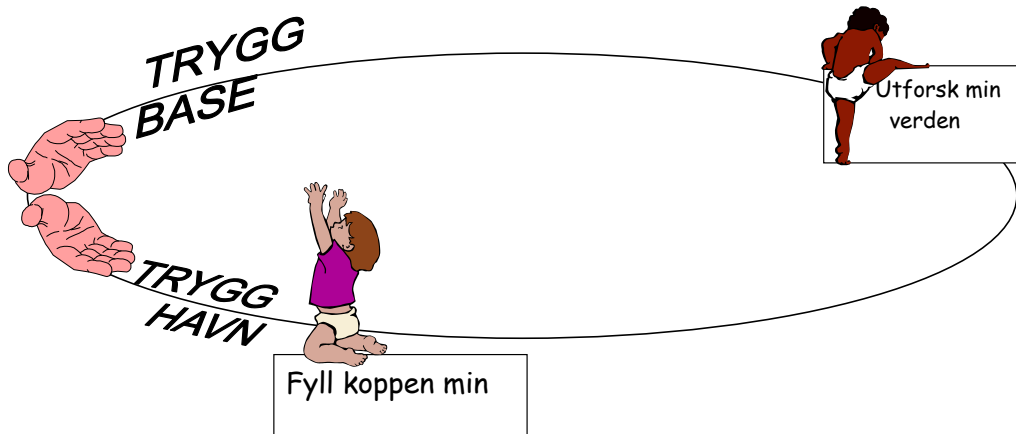
Tjora, A. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder, i praksis*. (3. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.

Utdanningsdirektoratet (2017). *Rammeplan for barnehage, innhold og oppgaver*. Hentet fra
<https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>

Winger, N., Gulpinar, T. & Hernes, L. (2016). Med forskerblick på kvalitet(er) i barnehagen. I T. Gulpinar, L. Hernes & N. Winger (Red.), *Blick fra barnehagen*. (s. 11-24). Bergen: Fagbokforlaget.

Vedlegg 1

CIRCLE OF SECURITY®
Foreldre som ivaretar barns behov

© Circle of Security ©2009
For copyright information go to
www.circleofsecurity.net

Vedlegg 2

Intervjuguide

Problemstilling: *Hvordan forstår pedagogisk leder ettåringens behov for omsorg i barnehagen?*

- Hva legger du i begrepet omsorg?
- Hva gjør du for å ivareta ettåringens behov for omsorg?
- Hva mener du er viktig for at ettåringen skal oppleve omsorgsfulle relasjoner i barnehagen?
 - o *(Nevnt tilknytning.. hva legger du i begrepet?)*
- I hvilke sammenhenger opplever du at du er en god omsorgsperson for ettåringene?
- I hvilke sammenhenger opplever du det er utfordrende å være en god omsorgsperson for ettåringene?
- Hva legger du i begrepet trygg tilknytning?
 - o Hvordan opplever du ettåringer med trygg tilknytning?
 - o Hvordan opplever du ettåringer med utrygg tilknytning?
- Hvordan vil du arbeide med utrygge barn?

Vedlegg 3

Mitt navn er _____. Jeg er tredjeårs student ved Høgskulen på Vestlandet, avdeling _____ og skal skrive en bacheloroppgave om omsorg i barnehagen. I oppgaven fokuserer jeg på ettåringene og jeg arbeider ut fra problemstillingen: *Hvordan forstår pedagogisk leder ettåringens behov for omsorg i barnehagen?*

Min veileder er _____, email: _____

Til mitt forskningsprosjekt trenger jeg informanter som er villig til å stille til intervju. Din deltagelse innebærer et intervju hvor jeg vil ta lydopptak av samtalen. Intervjuet vil vare i 30-40 minutter. Etter intervjuet vil informasjonen transkriberes og lydopptaket slettes. Alle opplysninger fra deg oppbevares konfidensielt og anonymiseres.

Det er frivillig å delta og du kan når som helst trekke din deltagelse til prosjektet uten å måtte oppgi grunn. Prosjektet skal være ferdig innen 31.05.19.

Dersom du har spørsmål, kan du ta kontakt. Min kontaktinformasjon:

Email: _____

Tlf.: _____

Med vennlig hilsen

Samtykkeerklæring:

Jeg har mottatt skriftlig informasjon og er villig til å delta i prosjektet

Signatur og dato
